STD VI Sanskrit

पाठ - २ एते बालकाः अथवा एताः बालिकाः

एषः बालकः। - यह लड़का है।
बालकः पठति। - लड़का पढ़ता है।
एते बालकाः। - ये सब लड़के हैं।
बालकाः पठन्ति। - लड़के पढ़ते हैं।
एषा बालिका। - यह लड़की है।
बालिका पठति। - लड़की पढ़ती है।
एताः बालिकाः। - ये सब लड़कियाँ हैं।
बालिकाः पठन्ति। - लड़कियाँ पढ़ती हैं।

एते बालकाः। - ये सब लड़के हैं।
बालकाः हसन्ति खादन्ति च। - लड़के हँसते और खाते हैं।
बालकाः किम् कुर्वन्ति? - लड़के क्या करते हैं?
ते हसन्ति खादन्ति च। वे सब हँसते और खाते हैं।

एताः बालिकाः। - ये सब लड़कियाँ हैं।
बालिकाः नमन्ति। - लड़कियाँ नमस्कार करती हैं।
किम् बालिकाः गायन्ति? क्या लड़कियाँ गाती हैं?
नहि, बालिकाः न गायन्ति, ताः नमन्ति। -
नहीं लड़कियाँ नहीं गाती हैं, वे सब नमस्कार करती हैं।

एते वृक्षाः। - ये सब पेड़ हैं।
वृक्षाः फलन्ति। - पेड़ फल देते हैं।
ते फलन्ति। - वे सब फल देते हैं।

एताः लताः। - ये सब बेलें हैं।
लताः फलन्ति। - बेलें फल देती हैं।
ताः फलन्ति। - वे सब फल देती हैं।

एते छात्राः। - ये सब छात्राएँ हैं।
छात्राः पठन्ति। - छात्राएँ पढ़ती हैं।
ते न लिखन्ति। - वे सब नहीं लिखती हैं।

आभा, विभा, निशा, दिव्या च गायन्ति।
आभा, विभा, निशा और दिव्या गाती हैं।
ताः गायन्ति। - वे सब गाती हैं।

Scanned by CamScanner

PAGE :
DATE : / /

अनुरागः, अर्णवः, अभिनवः च लिखन्ति।
अनुराग, अर्णव और अभिनव लिखते हैं।
ते लिखन्ति। - वे सब लिखते हैं।

एषः क्रीडाकालांशः। - यह खेल का कालांश है।
पश्य, ते बालकाः अधुना क्रीडन्ति।
देखो, वे सब लड़के अब खेलते हैं।

एते नर्तकाः। - ये सब नर्तक हैं।
नर्तकाः नृत्यन्ति, ते न गायन्ति।
नर्तक नाचते हैं, वे सब नहीं गाते हैं।

एताः गायिकाः। - ये सब गायिकाएँ हैं।
गायिकाः गायन्ति, ताः न नृत्यन्ति।
गायिकाएँ गाती हैं, वे सब नहीं नाचती हैं।

अभ्यास

मौखिकम्

कोष्ठक-प्रदत्त निर्देशानुसार वचनं परिवर्त्य वाक्यानि वदत।

उदाहरणम् - ते नृत्यन्ति। (एकवचने) सः नृत्यति।

क- सः वदति। (बहुवचने) - ते वदन्ति।
ख - सा खेलति। (बहुवचने) - ताः खेलन्ति।
ग - ते खादन्ति। (एकवचने) - सः खादति।
घ - ताः नृत्यन्ति। (एकवचने) - सा नृत्यति।
ङ - ते पाठयन्ति। (एकवचने) - सः पाठयति।
च - सा गायति। (बहुवचने) - ताः गायन्ति।

PAGE :
DATE : / /

लिखितम्

1. मञ्जूषात: उचितं सर्वनाम चित्वा वाक्यानि पूरयत ।

उदाहरणम् - एष: वृक्ष: ।

क - एते वृक्षा: । ख - एषा शिक्षिका ।
ग - एता: शिक्षिका: । घ - एते गायका: ।
ङ - एष: विद्यालय: । च - एष: नर्तक: ।
छ - एषा कक्षा । ज - एता: गायिका: ।

2. परस्परमेलनम् कुरुत ।

क - ते हसन्ति खादन्ति च । - (III)
ख - वृक्षा: फलन्ति । - (I)
ग - गायिका: गायन्ति । - (IV)
घ - बालका: क्रीडन्ति । - (II)

3. उदाहरणम् पठत रिक्तस्थानपूर्तिं च कुरुत ।

उदाहरणम् - गायका: गायन्ति । ते गायन्ति ।

क - बालिका: नृत्यन्ति । ता: नृत्यन्ति ।
ख - बालका: क्रीडन्ति । ते क्रीडन्ति ।
ग - अध्यापिका: पाठयन्ति । ता: पाठयन्ति ।
घ - वृक्षा: फलन्ति । ते फलन्ति ।
ङ - छात्रा: पठन्ति । ता: पठन्ति ।
च - गायिका: गायन्ति । ता: गायन्ति ।

4. उचितेन क्रियापदेन वाक्यपूर्तिं कुरुत ।

उदाहरणम् - बालिका: नृत्यन्ति ।

क - वृक्षा: फलन्ति । ख - अध्यापिका पाठयति ।
ग - गायका: गायन्ति । घ - लता फलति ।
ङ - बालका: क्रीडन्ति ।

Scanned by CamScanner

PAGE :
DATE : / /

5. उचितं धातुरूपं प्रयुज्य वाक्यानि रचयत ।

		एकवचनम्	बहुवचनम्
उदाहरणम् -	पठ् -	सः पठति ।	ते पठन्ति ।
		सा पठति ।	ताः पठन्ति ।

धातु	एकवचनम्	बहुवचनम्
क - लिख्	सः लिखति ।	ते लिखन्ति ।
ख - नम्	सः नमति ।	ते नमन्ति ।
ग - हस्	सः हसति ।	ते हसन्ति ।
घ - क्रीड्	सः क्रीडति ।	ते क्रीडन्ति ।
ङ - गै (गाय्)	सा गायति ।	ताः गायन्ति ।

Scanned by CamScanner